PROFILEREN

Klei en kluten

Elzinga uit Uithuizermeeden legt klutenplas met slibvang aan

Langs de Eems en de Dollard loopt een reeks projecten die het buitendijkse gebied ecologisch en economisch aantrekkelijker moeten maken. Elzinga uit Uithuizermeeden legde er onder andere een klutenplas met slibvang aan.

Project: *slibvang/klutenplas Eems-Dollard*
Opdrachtgevers: *Waterschap Hunze en Aa's*
Aanneemsom: *€ 318.000,-*
Looptijd: *1 maart tot 1 mei*
Werkzaamheden: *aanleg van een drempelconstructie in de stroomgeul, ontgraven van een klutenplas en een slibvanger, aanleg van een vogeleiland, voorbereidingen voor de aanleg van een slibdepot.*

Uitvoerder Mark Bakker: "Het is bijzonder om te zien hoe snel een kwelder na een overstroming weer droogvalt."

Een luidruchtige groep ganzen zit op een steenworp afstand van de plek waar medewerkers van Elzinga uit Uithuizermeeden een stuk kwelder ontgraven en de vrijkomende natte klei naar de zeedijk brengen. Drie identieke combinaties van trekkers met kippers rijden over een smalle strook met rijplaten heen en weer. We staan in het Eems-Dollardgebied, in de kop van Groningen, in een uniek stuk natuur in de Waddenzee, waar zout en zoet water er elkaar geleidelijk ontmoeten. Dit 'estuarium' is ecologisch waardevol, maar wordt bedreigd door grote hoeveelheden slib die het water vertroebelen. Door jarenlang ingrijpen van de mens is er maar weinig niemandsland meer, waar de slibdeeltjes kunnen bezinken. Het troebele water levert op sommige plekken al zuurstofloze omstandigheden op, waar de natuur ernstig onder te lijden heeft.
Met een omvangrijk plan wordt geprobeerd om het tij te keren, of beter gezegd: het tij meer vrij spel te geven. Langs de zeedijk tussen Eemshaven en de Duitse grens worden meerdere plekken gecreëerd waar het slib kan bezinken. Het wordt nieuwe ruimte voor zilte landbouw, kleiwinning en natuur. Tegelijkertijd worden de dijken versterkt en worden vaarroutes verdiept. Het rijk zegde onlangs tien miljoen euro toe voor de herinrichting van het gebied.
Elzinga werkte de afgelopen maanden aan een plek waar natuurcompensatie plaatsvindt en waar tegelijkertijd slib mag gaan neerslaan. Deze bestaat uit een bassin van anderhalve meter diep, met in het midden een broedeiland. Het eiland is een halve hectare groot en wordt omheind met een raster, dat in de broedperiode de vos moet weren. Het eiland wordt een toevluchtsoord voor vogelsoorten, zoals de kluut. "Dit bassin wordt elk getij gevuld met slibhoudend water uit de Dollard, waarna het slib langzaam naar de bodem zakt", laat uitvoerder Mark Bakker zien. "Als het vol is, wordt bekeken of het slib te gebruiken is om te laten rijpen tot klei."

Overstroming

Het aanleggen van de klutenplas komt in hoofdlijnen neer op het verzetten van 45.000 kuub grond op een zeer beperkte ruimte en in een korte periode. Elzinga kon niet eerder beginnen dan 1 maart, vanwege het stormseizoen, en mag niet later opleveren dan 1 juni, omdat het gaat om een beschermd broedvogelgebied. In de tussentijd moet Elzinga zien te voorkomen dat er vogels gaan broeden. "Onze inzet is van begin af aan geweest om zo snel mogelijk klaar te zijn, liefst voor 1 mei. Dat is op aanraden van de ecoloog die we in de arm hebben genomen. Na die datum houd je vogels niet meer op afstand", zegt projectleider Folly van Dijken.
Mark Bakker laat de chauffeurs de komende tijd dan ook extra uren draaien nu het droog en standvastig weer is. Begin april, in het staartje van het stormseizoen, liep het werk nog even compleet onder door een combinatie van springtij en harde wind. "Gelukkig gebeurde dat vlak voor het weekend. Toen de waarschuwing kwam, hebben we het materieel op hogere grond geparkeerd en bij laag tij zijn we meteen gaan pompen. De pomp heeft het hele weekend staan draaien. Maandag konden we weer

1 De vrijgegraven grond uit de klutenplas wordt langs de dijk in een brede strook te drogen gelegd. Hiermee wordt later op dezelfde plek een kleirijperij aangelegd.

2 Met drie identieke trekker-kippercombinaties proberen de chauffeurs de laad- en lostrein zo soepel mogelijk te laten draaien. Op de smalle werkstroken kunnen ze elkaar niet voorbij.

3 Om vogels, zoals deze ganzen, op afstand te houden, loopt er zeven dagen in de week een ecoloog of een medewerker van Elzinga rond op het werk. Vanaf de maand mei valt het niet mee om de vogels nog langer te weren.

4 Bij het ontgraven van de klutenplas komt ongeveer 40.000 kuub klei vrij. Het bassin zal in de wintermaanden regelmatig overstromen, waarna het achterblijvende slib er kan bezinken.

verder. Dat blijft toch bijzonder in zo'n kweldergebied. Alles is zodanig aangelegd, dat het binnen mum van tijd weer droog is."
De ecoloog en een medewerker van Elzinga lopen nu dagelijks meerdere rondes over het werkterrein om de vogels op afstand te houden, ook in het weekend.

Kleirijperij

De dumperchauffeurs brengen de afgegraven grond uit de klutenplas in een vast tempo naar de zeedijk. Daar neemt een rupskraan de vrachten in ontvangst en maakt er een egale laag van ongeveer een meter dik van, zodat de klei kan drogen. Logistiek is dit een precisieklusje op de vierkante meter, want de werkstroken zijn smal. De kraanmachinisten en de drie trekkerchauffeurs met dumpers moeten goed op elkaar ingespeeld zijn. De rijstrook is smal en rond de klutenplas is er maar vijf meter speling.

Een medewerker met een mobiele kraan is continu in de weer om de rijplaten schoon te houden en waar nodig recht te leggen. De kweldergrond heeft in het vroege voorjaar nog niet veel draagkracht. Bij de ontvangst van de klei worden de rijplaten elke vijf meter verlegd, om veilig te kunnen terugsteken met de volle vrachten. De grond ligt in een brede strook parallel aan de zeedijk te drogen en wordt later gebruikt om een dijkkade van vijf meter hoog rond dezelfde strook aan te leggen. Dat wordt de kleirijperij, een depot dat wordt volgepompt met slib dat afkomstig is uit de nabijgelegen Breebaartpolder. In het stilstaande water zinken de slibdeeltjes naar de bodem. De bedoeling is om er uiteindelijk klei van te maken die van voldoende kwaliteit is om te gebruiken in zeeweringen. "We zijn al eerder betrokken geweest bij de aanleg van een kleirijperij. Stichting EcoShape, een samenwerking van verschillende bedrijven, brengt verloren gegane kennis over het laten rijpen van klei weer terug in het gebied."

5

6

7

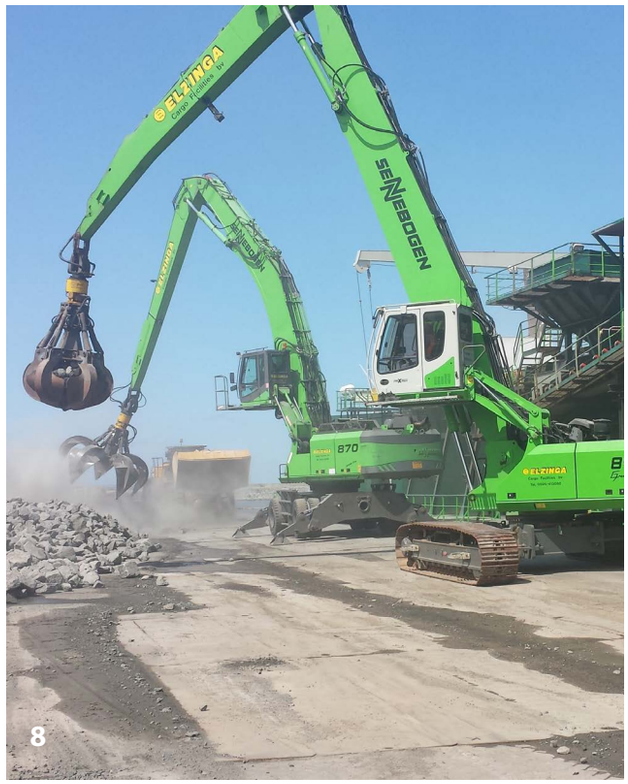

8

5 Een medewerker met een mobiele kraan is continu in de weer om de rijplaten schoon te houden en waar nodig recht te leggen. De kweldergrond heeft in het vroege voorjaar nog niet veel draagkracht.

6 Bij aanvang van de klus, begin april, kwam het werk door een combinatie van springtij en storm volledig onder water te staan.

7 Onder de naam EcoShape doet een consortium van bedrijven onderzoek naar het rijpen van slib tot klei. Daarmee verbetert de waterkwaliteit en komt klei beschikbaar voor dijkversterking.

8 Elzinga Cargo Facilities verzorgt de overslag van stortstenen in de Eemshaven. Voor de klus staan deze Sennebogen-kranen klaar.

Veel werk

Klei kunnen ze in de kop van Nederland de komende jaren nog genoeg gebruiken. De gehele kustverdediging van het Groningse Nieuw Statenzijl tot aan de Afsluitdijk wordt verstevigd. Voor enkele dijkvakken in de buurt van de klutenplas is zelfs 100 kuub klei per meter dijk nodig. Die worden buitendijks verbreed. De slibdepots moeten ervoor zorgen dat niet al die klei van ver hoeft te worden aangesleept.

Elzinga rondt het werk rond de Klutenplas de komende maand af. “Zoals het nu lijkt, kunnen we begin mei gaan afwerken: de paden herstellen, de greppels doorverbinden. En dan lijkt het weer net alsof er niets is gebeurd.”

TEKST: **Egbert Jonkheer**
FOTO’S **Egbert Jonkheer, Elsinga**

Bij de meeste projecten betrokken

Langs de Groningse zijde van de Eems en de Dollard wordt een serie projecten afgewerkt die vallen onder het programma Eems-Dollard 2050. Het gaat om onder meer dijkverzwaring, natuurontwikkeling en het onttrekken van slib, waarbij overheden, bedrijven en natuurorganisaties met elkaar samenwerken. Bij veel van die projecten is Elzinga betrokken, zowel als hoofdaannemer, onderaannemer als in de verhuur. Zo legde het bedrijf bijvoorbeeld een kleirijperij aan voor Van Oord en verzorgt Elzinga Cargo Facilities de overslag van stortsteen, een specialistische klus die het bedrijf regelmatig uitvoert voor windmolenprojecten. Eén van de nieuwste opdrachten is het lossen van 600.000 kuub zand die nodig is voor de dijkverzwaring.